

RAPORT PRELIMINAR PRIVIND OBSERVAREA ALEGERILOR LOCALE

Alegeri locale | 27 septembrie 2020

Autori: Maria Krause (Observatorul Electoral) & Septimius Pârvu (Expert Forum)

Expert Forum este un think tank din București înființat de experți cunoscuți în politici publice și reforma administrației. Domeniile pe care le acoperim includ: reforma administrației și integritate; descentralizare și finanțe publice; reforma justiției și anticorupție; energie și transporturi; alegeri și cetățenie activă. Expert Forum gestionează platforma www.votcorect.ro din anul 2016. Detalii pe www.expertforum.ro

Observatorul Electoral este o platformă care oferă resurse, informații și instrucțiuni pentru observatori. În cadrul proiectului FiecareVot, Observatorul Electoral participă la sesiunile de training, la alocarea în teritoriu a echipelor de observatori, la redactarea formularelor de observare și a raportului final.

FiecareVot este o inițiativă civică pentru observarea alegerilor și referendumurilor. Scopul activității observatorilor este acela de a identifica și semnaliza autorităților și publicului neregulile survenite în procesul electoral.

În cifre, în 2016, la parlamentare am acreditat 1200 de observatori, la referendumul pentru familie din 2018 peste 850 de observatori, iar la europarlamentarele din 2019 am trimis în secții 1300 de observatori, care au acoperit peste 3000 de secții din cele peste 19.000 organizate în țară și în străinătate. La prezidențiale organizațiile partenere au acreditat 850 de observatori.

Activitățile derulate prin intermediul platformei FiecareVot – recrutarea și validarea observatorilor, obținerea acreditării, organizarea sesiunilor de training online și offline, coordonarea și distribuirea în teritoriu a echipelor de observatori, susținerea activității observatorilor în ziua alegerilor și raportarea concluziilor observării – sunt desfășurate la locale de organizații și grupuri civice: Geeks For Democracy, Expert Forum, Observatorul Electoral, Centrul pentru Resurse Civice (Constanța), Civica (Iași), Centrul pentru Studiul Democrației (Cluj), Rezistența TV și alții. Detalii pe www.fiecarevot.ro.

Misiunea organizației **Code for Romania** este să formeze o comunitate de experți care să rezolve provocări sociale prin utilizarea noilor tehnologii, permițând acestora să deschidă noi canale de implicare în sfera publică pentru cetățeni. Până în prezent, comunitatea Code for Romania numără peste 550 de membri în România și diaspora. Împreună am lansat deja opt aplicații civice menite să vină în sprijinul ONG-urilor și instituțiilor publice pentru o Românie mai eficientă și digitalizată. Citește mai multe pe www.code4.ro.

Material realizat în cadrul proiectului ACT – Alegeri locale corecte și transparente, cu sprijinul financiar Active Citizens Fund România, program finanțat de Islanda, Liechtenstein și Norvegia prin Granturile SEE 2014-2021. Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Granturilor SEE și Norvegiene 2014-2021; pentru mai multe informații accesați www.eeagrants.org.

Proiect derulat de

în parteneriat cu

Material tipărit de

septembrie 2020

Detalii despre proiect www.expertforum.ro/alegeri-locale-corecte-si-transparente

Alegerile locale din 27 septembrie 2020, organizate în contextul dificil al pandemiei COVID-19, au reprezentat un proces competitiv care a oferit alegătorilor opțiuni multiple și diverse și posibilitatea de a face o alegere informată. Cu toate ca autoritățile au organizat procesul electoral în cea mai mare parte eficient, o serie de decizii esențiale care reglementează procesul au fost târzii și neclare, iar autoritățile nu au comunicat suficient în momente cheie. Ziua alegerilor s-a desfășurat calm și organizat în cele mai multe secții de votare. Deși măsurile de protecție sanitară au complicat întrucâtva procedurile, alegătorii și comisiile de votare au respectat în mare măsură regulile.

Cadrul legislativ și administrativ

Cadrul legal complex și neunitar a generat confuzie în rândul administrației electorale și alegătorilor. Din nou, legislația a fost modificată de mai multe ori cu scurt timp înaintea alegerilor, contrar recomandărilor Comisiei de la Veneția.¹ Un exemplu privind nerespectarea standardelor internaționale² se referă la modul de formare a birourilor electorale, o modificare legislativă (Legea 91/2020) făcută pentru a acomoda un număr mai mare de partide³. Ulterior, în septembrie, modificarea legislației s-a realizat în timpul perioadei electorale⁴ și a condus la modificarea Hotărârii BEC 77/2020 privind formarea comisiilor de votare cu doar o săptămână înaintea zilei alegerilor.

Biroul Electoral Central (BEC) și Autoritatea Electorală Permanentă (AEP) au organizat procesul electoral în cea mai mare parte eficient, dar nu au comunicat suficient în momente cheie ale procesului electoral. O serie de decizii esențiale au fost elaborate și publicate târziu, au fost insuficient de explicite și de comprehensive și au creat confuzie în rândul participanților la procesul electoral.

BEC a publicat mai multe hotărâri pentru interpretarea unitară a legii, dintre care unele au necesitat clarificări ulterioare. Hotărârea 81, care a părut a indica 4 septembrie ca termen limită pentru obținerea vizelor de flotant, a fost rectificată prin două hotărâri succesive⁵. Confuzia a continuat la nivel local, astfel încât în ziua alegerilor mai mulți observatori și alegători au semnalat că unele comisii de votare nu le permiteau alegătorilor să voteze cu vize de reședință obținute după 4 septembrie. Pe de altă parte, BEC a decis să nu interpreteze anumite aspecte care sunt neclare în legislație, în pofida solicitărilor venite din partea participanților la procesul electoral.

Hotărârile și lucrările BEC au fost publicate pe pagina web, însă transparența activității instituției a fost diminuată de faptul că ședințele BEC nu sunt publice, contrar recomandării Comisiei de la Veneția. Solicitarea FiecareVot către BEC de a transmite ședințele online a fost refuzată⁶.

Înregistrarea candidaților

Pentru a răspunde provocărilor create de criza sanitară, legislația a redus la jumătate numărul de semnături de susținere necesare pentru depunerea candidaturilor și a introdus posibilitatea strângerii lor prin mijloace electronice. Unii interlocutori ai FiecareVot au considerat gestionarea procesului de strângere de semnături în format electronic dificilă și neclară și au preferat să depună liste de semnături și în format fizic.

Verificarea listelor de candidați în vederea validării dosarelor de candidatură nu este suficient reglementată și pare superficială în practică. Birourile electorale de circumscripție au omis să aplice reglementarea legală privind reprezentarea ambelor sexe. Informațiile centralizate privind candidații

¹ Comisia de la Veneția, [Codul bunelor practici în materie electorală](#), par. II.2.b.

² Comisia de la Veneția, [Codul bunelor practici în materie electorală](#), par. 64.

³ Legea 91 din 25 iunie 2020 a modificat modul de formare a birourilor electorale.

⁴ Legea nr. 202 din 16 septembrie 2020 pentru modificarea și completarea unor acte normative în materie electorală.

⁵ Hotărârile BEC 81, 86 și 87 se referă la modalitatea de vot a alegătorilor cu adresă de domiciliu, respectiv reședință.

⁶ <https://expertforum.ro/am-solicitat-bec-sa-faca-sedintele-public/>.

la nivel național au fost publicate după termenul limită pentru contestarea candidaturilor, iar din baza de date au lipsit informații precum data nașterii și sexul candidaților. Expert Forum a sesizat că 936 de liste de candidați (adica 5.1 %) au fost înregistrate deși nu respectă prevederile legale⁷.

Campania electorală și finanțarea acesteia

Deși restricțiile impuse de criza sanitară nu au permis organizarea de mitinguri și evenimente de campanie cu grupuri mari de persoane, competitorii electorali și-au adaptat strategia de campanie, folosind rețelele sociale și publicitatea online, și au avut posibilitatea să-și transmită mesajul către alegători. Campania electorală s-a desfășurat în mai multe circumscripții într-o atmosferă polarizată care a făcut loc, în defavoarea dezbaterii programelor electorale, unui discurs negativ, provocator și în unele cazuri discriminator, mergând până la atacuri la persoană și instigare la ură. Presa a semnalat și cazuri în care activitățile de campanie ale unor candidați au fost împiedicate sau bruiate.

Acuzațiile de abuz de resurse publice au fost numeroase, iar unele cazuri au fost confirmate de hotărâri ale birourilor electorale de circumscripție⁸. Sancționarea practică a abuzului de resurse publice rămâne mai degrabă limitată din partea autorităților.

Întrucât legislația privind campania outdoor este limitativă, competitorii au ales să-și promoveze mesajele în precampanie folosind materiale de mari dimensiuni, interzise în perioada campaniei propriu-zise. Ca și în cazul altor alegeri, acest aspect are un impact negativ asupra transparenței finanțării campaniei electorale.

Partidele nu publică rapoarte intermediare privind cheltuielile, iar AEP afișează periodic doar contribuțiile acestora, fapt care reduce transparența procesului electoral⁹. Candidații și partidele politice au contribuit în total cu suma de 153,3 milioane lei, depășind semnificativ valorile din 2016.

Contrar legii, campania electorală a continuat în preziua și în ziua alegerilor, prin afișaj stradal și prin apeluri și mesaje telefonice adresate alegătorilor, practică ce reprezintă și o potențială încălcare a legislației privind protecția datelor personale.

COVID-19

Reglementările privind siguranța sanitară pentru campania electorală au fost adoptate târziu¹⁰, printr-o hotărâre de Guvern publicată în noaptea dinaintea începerii campaniei electorale, fapt ce nu a permis organizarea unei campanii eficiente și vizibile de informare cu privire la aceste norme. Monitorizarea efectuată de FiecareVot a arătat că numeroși candidați au încălcat reglementările legate de organizarea campaniei electorale și au format echipe de campanie din mai multe persoane decât permite legislația.

Pentru a asigura condiții de siguranță sanitară în ziua alegerilor, autoritățile au adoptat cu aproximativ 2 săptămâni înaintea datei alegerilor măsuri clare privind fluxul alegătorilor în secțiile de votare și au pus la dispoziția tuturor participanților măști și dezinfectant. Efortul de a încuraja sau facilita participarea alegătorilor care ar fi putut fi intimidăți de posibilitatea infectării cu Covid-19 s-a limitat însă la organizarea secțiilor de votare; autoritățile au respins mai multe recomandări venind din partea unor organizații neguvernamentale societății civile privind organizarea scrutinului în două zile și nu au

⁷ <https://expertforum.ro/liste-candidati-ilegale/>.

⁸ Astfel de hotărâri au fost emise, spre exemplu, de birourile electorale Sector 1, Sector 6 și București.

⁹ A se vedea rapoartele de monitorizare a finanțării campaniei electorale, <https://expertforum.ro/finantare-campanie-locale/>, și <https://expertforum.ro/monitorizare-finantare-21septembrie/>.

¹⁰ FiecareVot a solicitat încă din 28 august publicarea unor reglementări clare privind organizarea procesului electoral în starea de pandemie - <https://expertforum.ro/pregatiti-masurile-pentru-alegeri-transparent/>.

luat în calcul extinderea sistemului de vot prin corespondență astfel încât să poată fi utilizat și în țară, pentru alegerile locale.

Alegătorii aflați în izolare sau în carantină au avut posibilitatea de a solicita urna specială doar depunând fizic la secțiile de votare cereri însoțite de acte medicale, iar lista actelor medicale acceptate nu a fost cunoscută decât cu o zi înaintea datei depunerii cererilor, când BEC a transmis, la solicitarea Expert Forum¹¹, un punct de vedere al Ministerului Sănătății. Astfel, alegătorii aflați în izolare sau în carantină în urma contactului cu o persoană infectată cu Covid-19 și care nu dețineau acte medicale doveditoare au fost privați de posibilitatea de a vota. De asemenea, un amendament binevenit care a permis unor categorii profesionale care nu pot părăsi locul de muncă să voteze cu urna specială la alegerile prezidențiale nu a fost introdus și în legislația privind alegerile locale. În această categorie ar intra, de exemplu, și personalul medical.

Ziua alegerilor

În ziua scrutinului, 475 de observatori FiecareVot acreditați în 36 de județe și în toate sectoarele municipiului București au vizitat aproximativ 900 de secții de votare. Acest raport include datele din 841 de secții și au fost transmise prin aplicația MonitorizareVot¹², dezvoltată de Code for Romania. Raportul final FiecareVot care se va publica în aproximativ o lună va include datele din toate secțiile vizitate, inclusiv cele colectate pe formulare tipărite (a se vedea anexa acestui raport cu cifre detaliate).

Expert Forum a organizat un centru de asistență pentru alegători și observatori, compus din serviciul telverde 0800 080 200 și platforma www.votcorect.ro. Informațiile obținute de la alegători și observatori au fost publicate în ziua alegerilor în două comunicate de presă care reflectă o serie de probleme și nereguli recurente¹³.

La deschiderea secțiilor de votare, observatorii au evaluat pozitiv procedurile în 94% dintre cazuri. Votarea a fost în general bine organizată și s-a desfășurat ordonat în majoritatea secțiilor de votare observate, iar SIMPV a funcționat în condiții normale. În unele cazuri, aplicarea măsurilor de protecție sanitară a încetinit fluxul alegătorilor, ceea ce a rezultat în aglomerație și cozi lungi de așteptare la unele secții de votare, uneori fără respectarea normelor de distanțare.

Observatorii FiecareVot nu au identificat în timpul votării incidente majore sau nereguli de natură sistematică ce ar fi putut compromite integritatea procesului electoral la secțiile de votare observate.

Activitatea birourilor electorale a fost evaluată de observatori ca bună sau foarte bună în peste 90% din secțiile de votare vizitate în timpul votării. Cu toate acestea, observatorii au transmis în mai multe cazuri informații referitoare la faptul că membrii biroului electoral nu cunosc procedurile suficient de bine.

În anumite secții de votare observatorii au semnalat presiuni asupra alegătorilor din partea autorităților locale sau a unor susținători ai candidaților. Cele mai frecvente nereguli constatate au fost legate de nerespectarea prevederilor privind protecția sanitară și necunoașterea sau neaplicarea coerentă și corectă a legislației electorale de către membrii administrației electorale. În unele secții au existat presiuni și acțiuni de intimidare la adresa observatorilor, iar în localitatea Nehoiu unui observator i-au fost tăiate cauciucurile de la roțile mașinii.

¹¹ <https://expertforum.ro/nu-e-clar-cum-votam-duminica/>, <https://expertforum.ro/solicitare-bec-urna-speciala-covid/>.

¹² <https://code4.ro/ro/apps/monitorizare-vot/>

¹³ <https://fiecarevot.ro/comunicate/>

Observatorii au notat că, în prezența lor, personalul secției de votare a purtat masca tot timpul (65%) sau aproape tot timpul (26%). În aproape jumătate din secțiile vizitate, alegătorii nu și-au îndepărtat masca pentru a fi identificați. La întrebarea observatorilor, membrii comisiei au răspuns că în comunitățile mici le este ușor să se recunoască, iar comisia solicită îndepărtarea măștii doar în cazurile în care alegătorul nu a fost deja recunoscut. Secțiile de votare observate au funcționat în general în spații adecvate, dar au existat cazuri în care observatorii au părăsit secția de votare deoarece au apreciat spațiul nu permite observarea procesului în condiții de siguranță.

Un procent ridicat de peste 29% dintre secțiile de votare observate nu erau accesibile persoanelor cu dizabilități. Prevederea legală care permite alegătorilor cu mobilitate redusă să voteze pe liste suplimentare la secțiile de votare accesibile, care a fost aplicată la alegerile prezidențiale din 2019, nu a fost introdusă și în legea alegerilor locale.

Prevederea legală care le permite să voteze alegătorilor aflați în așteptare la secțiile de votare la ora închiderii, introdusă la alegerile prezidențiale din 2019, nu a fost inclusă și în legea alegerilor locale. Ministerul Afacerilor Interne a solicitat prelungirea votării după ora 21, iar cererea a fost respinsă de BEC¹⁴.

Numărarea și centralizarea rezultatelor

Procedura de numărare a voturilor a fost evaluată ca proastă sau foarte proastă în 15% - un procentaj semnificativ - dintre eșantionul restrâns de secții observate în timpul numărării. La numărarea voturilor, observatorii au constatat că în 20% dintre cazuri președinții birourilor electorale au avut dificultăți în completarea proceselor verbale, în 30% dintre secții procesele verbale au fost semnate în alb de membrii comisiei, iar atmosfera a fost tensionată în aproape 16% din cazuri. Observatorii au semnalat și cazuri în care președinții birourilor electorale au interpretat restrictiv textul legii și au anunțat observatorii că nu li se va permite să rămână în secțiile de votare la numărarea voturilor.

În cazul unor secții de votare din București, transmiterea proceselor verbale nu s-a realizat în termenul legal de 24 de ore. Unii competitorii electorali au semnalat implicarea persoanelor neautorizate în transmiterea rezultatelor și o serie de neconcordanțe, de multe ori considerabile, în transcrierea datelor din procesele verbale și au acuzat încercări intenționate de modificare a rezultatului votului. De asemenea, Poliția face cercetări pentru posibila falsificare a documentelor electorale la Sectorul 1, după ce o persoană a fost surprinsă având în posesie 437 de procese verbale¹⁵. Până la termenul prevăzut de lege pentru transmiterea proceselor verbale, administrația electorală nu a adus la cunoștința publicului motivul întâzierilor și nu a comunicat în mod transparent situația proceselor verbale contestate. Considerăm că lipsa de comunicare a tuturor instituțiilor implicate în procesul electoral – AEP, BEC, BES1 – a contribuit la creșterea confuziei din spațiul public în acest context.

Observatorii FiecareVot care au urmărit primirea și validarea proceselor verbale la biroul electoral al sectorului 1 din București au semnalat că a doua zi după depășirea termenului stabilit de lege, biroul electoral avea dificultăți în a aduce la sediu comisiile de votare ale căror procese verbale nu fuseseră încă procesate, iar verificarea și validarea proceselor verbale avea loc într-o atmosferă tensionată și dezorganizată. Corecturile realizate în procesele verbale în timpul vizitei observatorilor s-au făcut cu respectarea procedurilor legale, iar unele comisii de votare în ale căror procese verbale cheile de verificare nu s-au închis au renumărat voturile în prezența unui membru BES1.

¹⁴ https://locale2020.bec.ro/wp-content/uploads/2020/09/com_2659.pdf.

¹⁵ www.hotnews.ro/stiri-politic-24316290-politia-despre-scandalul-frauda-alegeri-sectorul-1-asupra-unui-barbat-fost-gasite-473-procese-verbale-sectii-votare-fost-audiate-8-persoane.htm

Au fost identificate mai multe cereri de modificare a proceselor verbale, transmise către Biroul Electoral Central¹⁶. În județul Dolj, biroul electoral de circumscripție a înregistrat erori în cazul a 80% din secțiile de votare la datele referitoare la numărul total al alegătorilor prevăzut în listele electorale existente în secția de votare, precum și la numărul total al alegătorilor care s-au prezentat la urne, înscriși în listele electorale existente la secție¹⁷. Aceasta denotă cel mai probabil lipsa de înțelegere de către membrii birourilor electorale a operațiunilor care trebuie executate cu privire la stabilirea rezultatelor.

Publicarea online a proceselor verbale de consemnare a rezultatelor a fost urmărită în timp real în noaptea următoare alegerilor de echipa Code4Romania, care a agregat datele și le-a prezentat publicului într-un format ușor accesibil pe pagina www.rezultatevot.ro. Calitatea și formatul datelor publicate pe platforma prezenta.roaep.ro au fost criticate de Code 4 Romania și mai mulți interlocutori ai FiecareVot¹⁸.

FiecareVot a luat la cunoștință faptul că au fost deschise mai multe investigații penale¹⁹ pentru fapte petrecute în ziua alegerilor și va urmări rezolvarea acestor cazuri până la publicarea raportului final.

¹⁶ https://locale2020.bec.ro/wp-content/uploads/2020/09/mapa_sedinta_28092020_supl.pdf.

¹⁷ <https://expertforum.ro/10-intrebari-autoritati/>.

¹⁸ A se vedea comentariile Code for Romania - www.facebook.com/code4romania/posts/3497902420230316

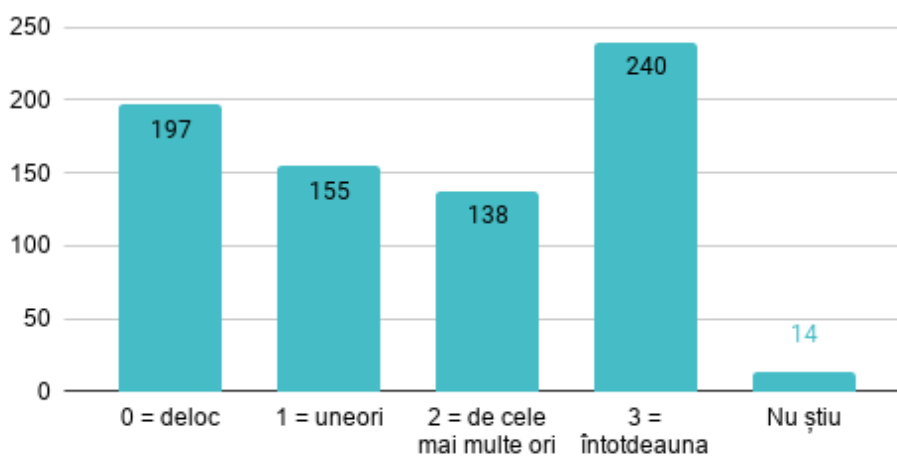
¹⁹ A se vedea și [comunicările emise de Ministerul Afacerilor Interne](#)

ZIUA VOTULUI

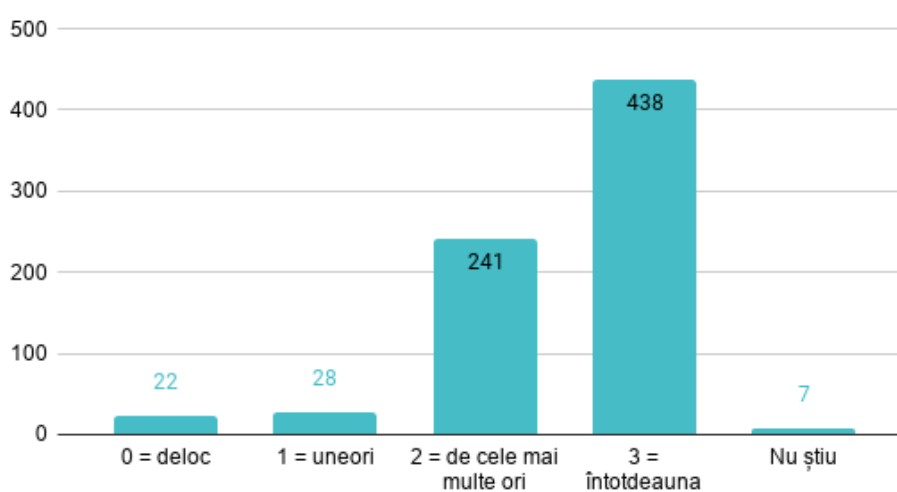
Statisticile reflectă datele primite prin intermediul aplicației Monitorizare vot, în ziua alegerilor. Totaluri pot diferi în anumite cazuri, întrucât nu există răspunsuri la unele întrebări.

Respectarea prevederilor privind COVID-19

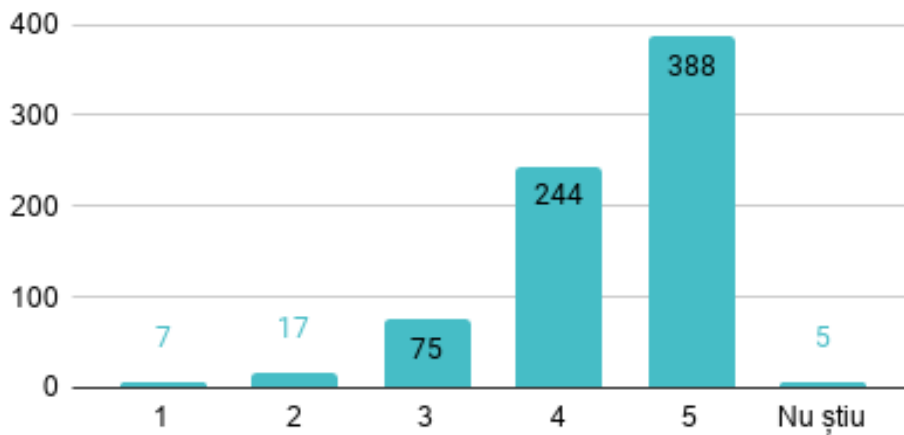
Alegătorii și-au scos masca în fața operatorului SIMPV și BESV un timp scurt pentru identificare

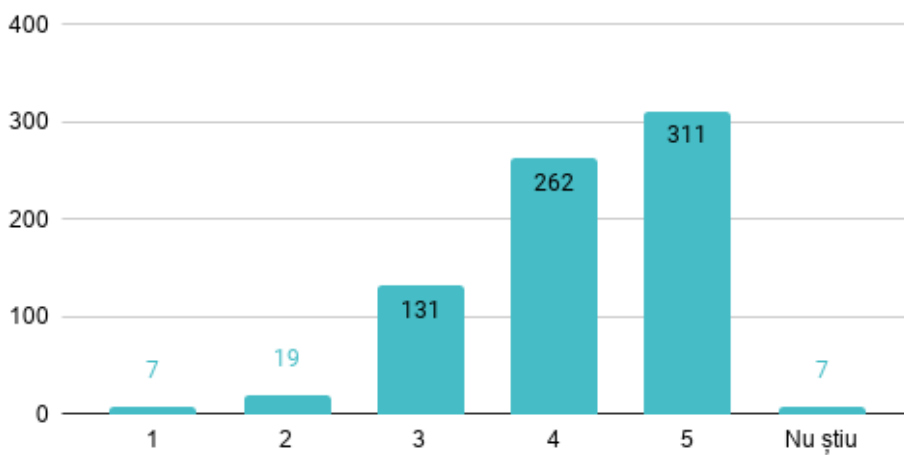
Alegătorii au purtat masca corespunzător

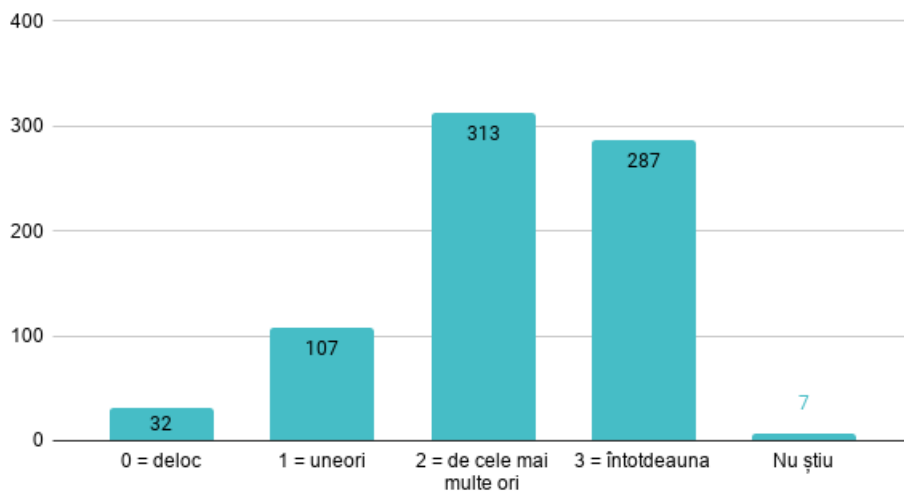
Cât de bine înțeleg membrii BESV măsurile de siguranță sanitară (5 = foarte bun, 1 = foarte prost)

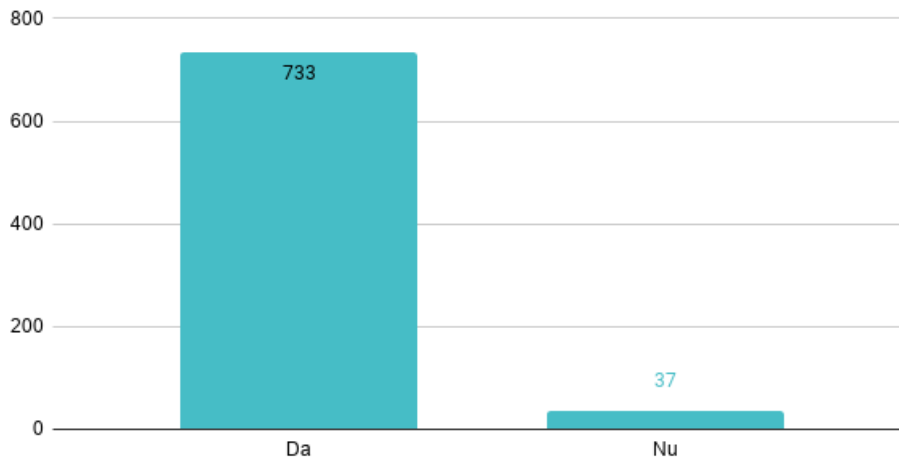
Cât de bine înțeleg alegătorii măsurile de siguranță sanitară (5 = foarte bun, 1 = foarte prost)

Distanța de siguranță de un metru a fost respectată

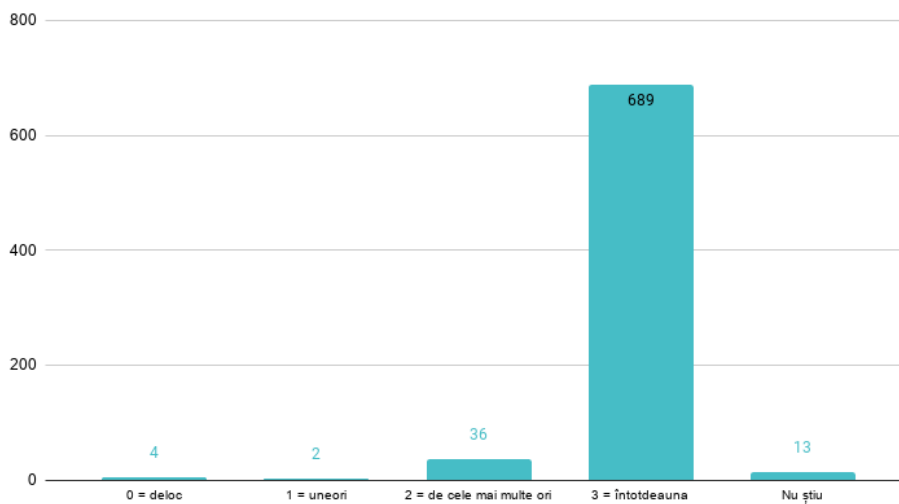

În localul SV există condiții pentru ca dumneavoastră să puteți observa procesul în siguranță?

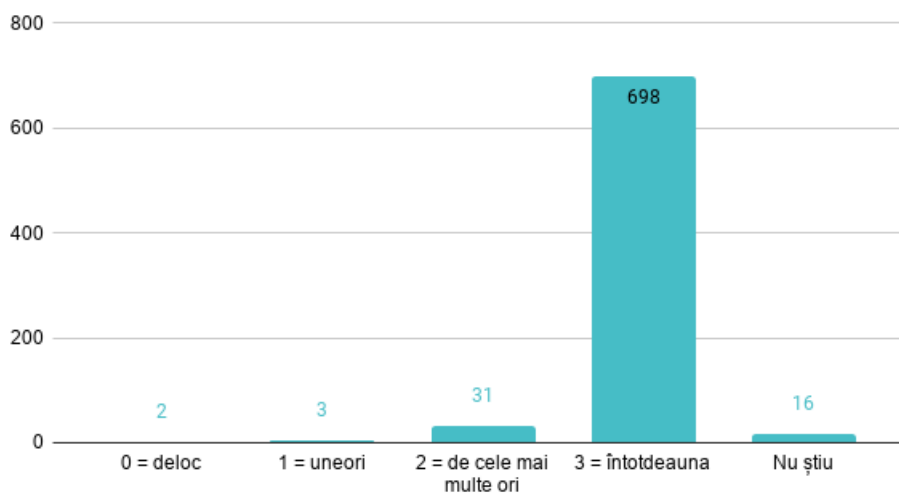

SIMPV

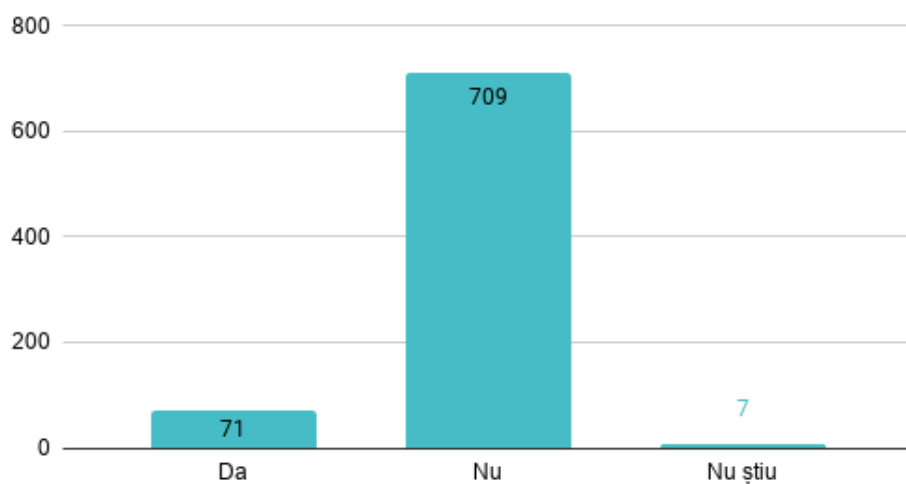
SIMPV a funcționat în condiții normale

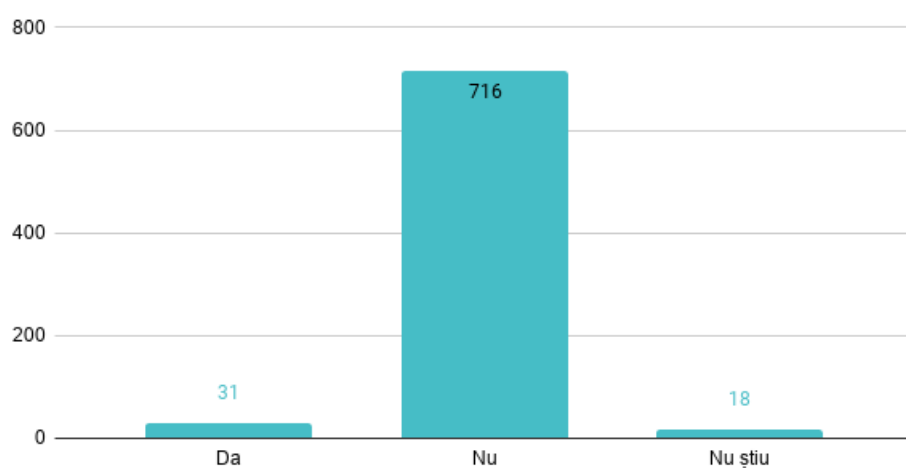
Alegătorii au fost verificați în SIMPV conform procedurilor

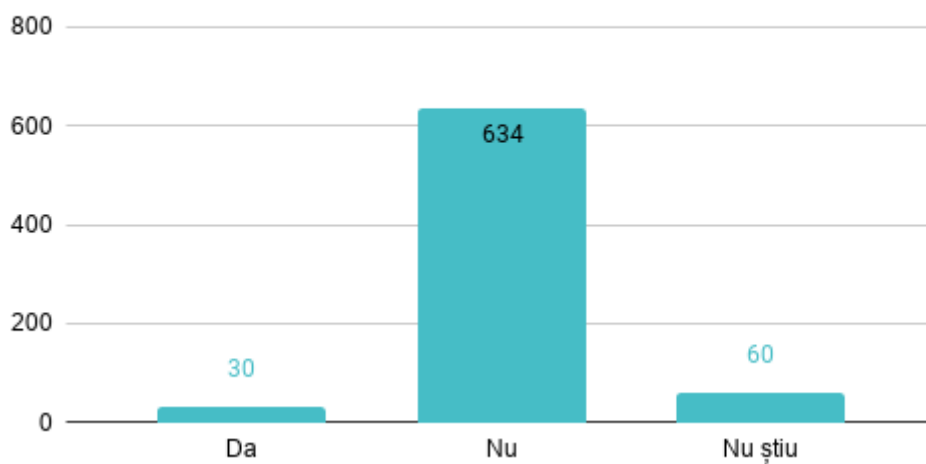
Ați observat tensiune sau agitație în apropierea SV

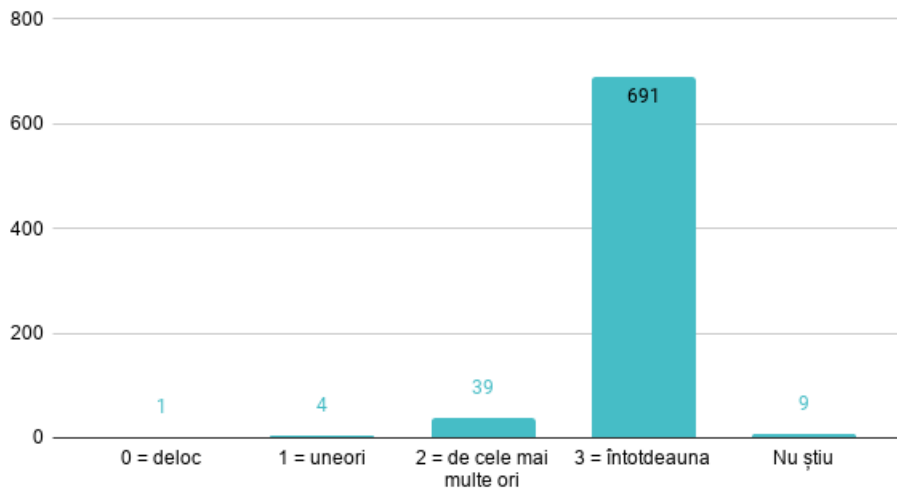
Atmosferă tensionată sau acțiuni de intimidare a alegătorilor sau membrilor BESV

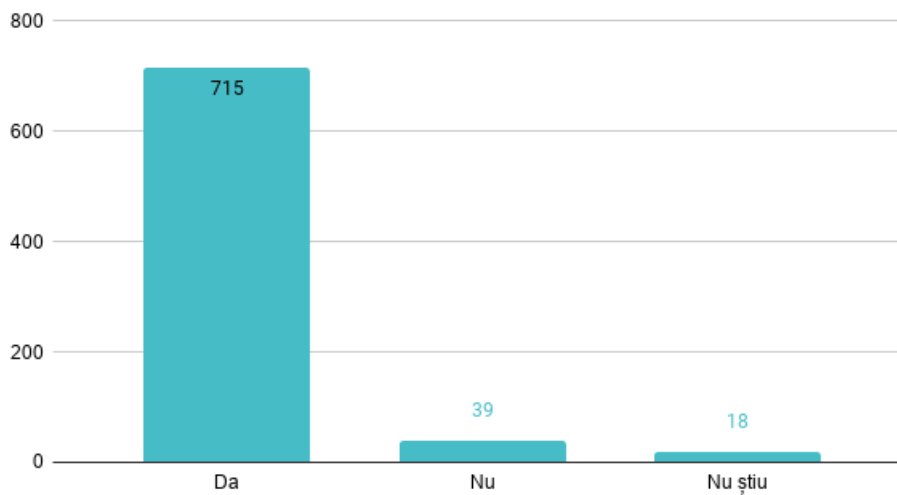
Cazuri în care un alegător a primit mai multe buletine de vot decât are dreptul

Secretul votului a fost respectat

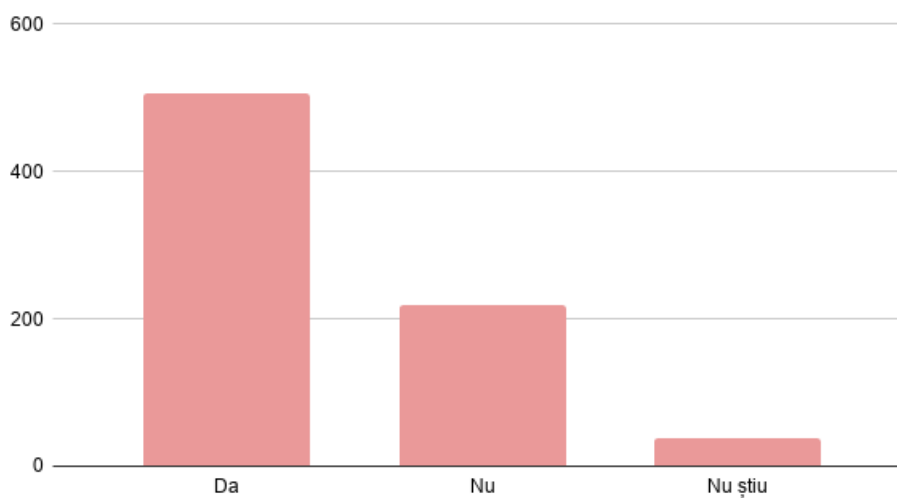

Urnele staționare sunt sigilate corespunzător

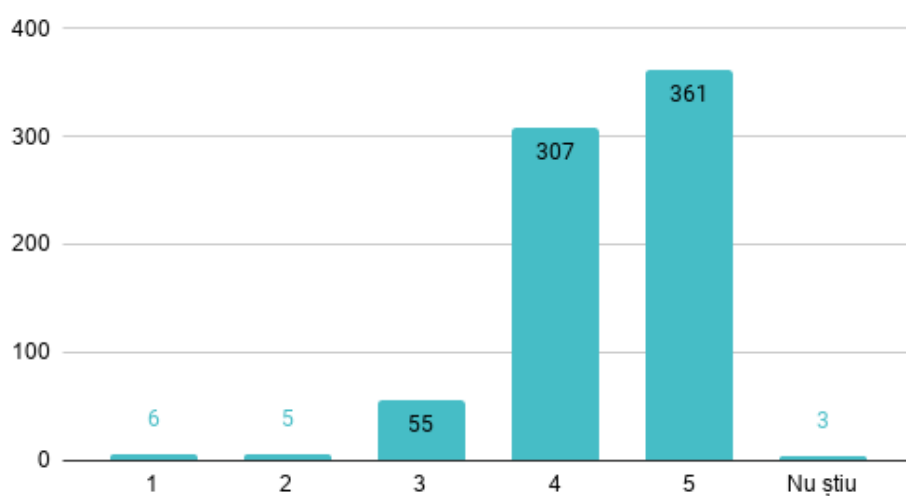
Accesibilitatea procesului electoral

SV este accesibilă persoanelor cu dizabilități

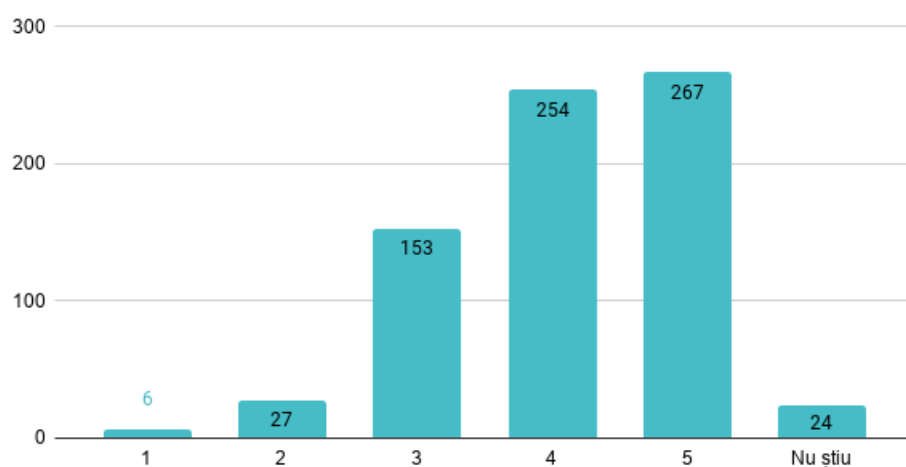

Evaluarea procesului de votare

Respectarea procedurilor (5 = foarte bun, 1 = foarte prost)

Cât de bine înțeleg alegătorii procedura de votare (5 = foarte bun, 1 = foarte prost)

Cât de bine înțeleg membrii BESV procedura de votare (5 = foarte bun, 1 = foarte prost)

